

Aandacht voor natuur- en milieubeleid in Gelderland

1 september 2022

Hierbij vindt u onze input voor uw beeld- en oordeelsvorming over:

1 – Naar een nieuwe kaart van Gelderland.....	1
2 – Landbouw en natuur – waar en hoe kunnen zij elkaar versterken?	2
3 - Manifest voor een Groen Gelderland 2023 – 2027.....	4
4 - Stikstof en natuur	4

1 – Naar een nieuwe kaart van Gelderland

Provinciale regie

Op 7 september bespreekt u de startnotie “Naar een nieuwe kaart van Gelderland” beeldvormend. GS stelt hierin voor om de regie ter hand te nemen bij het oplossen van de complexe ruimtepuzzel, waarvoor slimme combinaties en stevige keuzen noodzakelijk zijn.

Deze centrale keuze juichen we van harte toe. Ten eerste omdat in de grote stedelijke opgaven (Foodvalley, Groene Metropoolregio, Cleantech) een provinciale blik onontbeerlijk is. Ten tweede omdat de grote opgaven van klimaatadaptatie, natuurherstel en verdere verduurzaming van de landbouw om een gebiedsgerichte en vaak bovengemeentelijke aanpak vragen.

M.b.t. de bijlage Aanpak en mijlpalen

Goed te zien dat het maatschappelijk middenveld betrokken zal worden bij dit belangrijke en veelomvattende puzzelen met ruimte. Dit vergroot de kans op een gedragen uitkomst van het puzzelproces.

Wel maken we ons zorgen omdat op dit moment nog niet helder is hoe dit onderdeel wordt ingericht. De eerste ‘reflectieperiode’ gericht op (experts uit) het middenveld heeft immers volgens het aanpak-en-mijlpalenschema een voorzien einde rond begin oktober - dat is over enkele weken. Hoe en wanneer wordt dit proces opgestart?

Parallele processen: hoe afstemmen en afwegen?

Binnen de ruimtepuzzel vormen de verstedelijkingsopgave, de energietransitie en de uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) inclusief stikstof grote en ambitieuze opgaven, zoals de brief van GS terecht stelt. Binnen het NPLG moeten gebiedsgerichte processen een mix van oplossingen en maatregelen opleveren. De precieze aanpak is nog ongewis en mede afhankelijk van de uitkomsten van landelijk maatschappelijk en politiek debat.

Daarnaast loopt het proces richting RES 2.0, waarvoor nu een Plan-MER wordt opgesteld. De opgave van RES 2.0 is een meer uitgebalanceerde energiemix met meer ruimte voor wind op land. Dit gaat consequenties hebben voor ruimtegebruik, waaronder de invulling van de verstedelijkingsopgave. Beide processen kennen niet alleen een grote urgentie, maar leiden ook tot maatschappelijke onrust.

Hoe gaat de provincie in de ruimtepuzzel prioriteiten stellen, keuzes afwegen en procesmatig afstemmen met RES 2.0 en NPLG?

M.b.t. focusgebieden

Wij missen de regio Cleantech als focusgebied. Ook hier, met name rond Apeldoorn, speelt een grote verstedelijkingsopgave naast opgaven voor klimaatadaptatie en recreatieve ontwikkeling in het kader van Veluwe op 1. Daarnaast is de vraag of scherpe keuzen niet ook spelen in het overige grondgebied van de provincie. Klimaatadaptatie en de kaderrichtlijn water hebben ruimtelijke impact op de hele provincie.

In het focusgebied Vallei Oost wordt gedacht aan de mogelijkheid voor verstedelijking als financiële drager voor de transitie van dit intensieve landbouwgebied. Overloop vanuit de Randstad zou de motor voor deze transitie kunnen zijn. We vinden dit een interessante denkrichting. Het roept wel vragen op: in hoeverre levert dit frictie op met de ambities uit de omgevingsvisie Gaaf Gelderland en wat betekent het voor ruimtegebruik en de woningmarkt?

M.b.t 'De beleidsambities op kaart'

Dit is een mooi vormgegeven en overzichtelijk document waarin we veel herkennen. De status van dit document is echter niet duidelijk. Geldt het als uitgangspunt voor de plannen of is het vooral bedoeld als startpunt voor verdere discussie? Zo is de noordelijke aftakking van de Betuwe ingetekend, terwijl hierover bepaald nog geen besluit is genomen.

Bovendien: hoe zijn de doelstellingen van de EU-Green Deal en andere macro-economische ontwikkelingen meegenomen? Over minder dan tien jaar moet de economie al voor de helft circulair zijn. De provincie heeft ambitieuze doelstellingen op dit vlak. Wat zijn hiervan de ruimtelijke gevolgen? In een circulaire economie (met inzet op *reuse, repair en repurpose*) worden goederenstromen kleiner en veranderen herkomsten en bestemmingen. Wat betekent dat voor logistiek en transport? De vraag of Gelderland wel meer ruimte voor XXL-logistiek wil bieden, is dan onontkoombaar.

2 – Landbouw en natuur – waar en hoe kunnen zij elkaar versterken?

Landbouw en natuur kunnen elkaar versterken. Dat is de basisgedachte achter het Actieplan Natuurinclusieve Landbouw. Natuur is nodig voor landbouw, met een vakterm agro-ecologie genoemd. Denk aan bestuiving, plaagonderdrukking, bodemvorming, afbraak van gewasresten en benutting van mineralen. Omgekeerd draagt de landbouw bij aan biodiversiteit als de bedrijfsvoering daarop gericht is. Denk aan boerenlandvogels, houtsingels, leefgebied voor insecten of kleine zoogdieren. Er kan ook sprake zijn van 'concurrentie' om schaarse ruimte, voor extensivering van de landbouw en versterking van natuur. Dat is allebei nodig. De ruimtelijke keuzes vergen maatwerk. Soms is scheiding van hoofdfunctie van belang, soms is verdergaande verweving kansrijk. Wij geven een kort overzicht.

1. Functiescheiding en -verweving

Agrarische gebieden hebben primair de hoofdfunctie landbouw. Agrarisch natuur- en landschapsbeheer en andere vormen van groen-blauwe dooradering kunnen een verrijking betekenen als nevenfunctie, mits passend binnen de agrarische bedrijfsvoering. Met behulp van passende regelingen ligt hier een kans.

De natuur heeft voldoende ruimte nodig voor veerkrachtige ecosystemen en bovenal een afname van versturende invloeden van buitenaf zodat zij kan herstellen. Natuurgebieden hebben primair de hoofdfunctie natuur. Gezien de grote opgave voor biodiversiteitsherstel behoeft deze hoofdfunctie versterking.

Natuurinclusieve landbouw heeft grond nodig voor extensivering. Voor specifieke natuurdoelen, zoals kruidrijk grasland of schrale hooilanden, is extensief landbouwkundig gebruik een passende vorm van landgebruik. De natuurdoelen zijn kaderstellend voor het grondgebruik. Binnen de natuurdoelen¹ liggen hier beperkte mogelijkheden voor landbouw, die over het algemeen reeds praktijk zijn.

Ook zijn er gronden met meervoudige bestemming, zoals agrarisch met archeologische, landschaps- of natuurwaarden. Hier gaat het om tussenvormen van landgebruik binnen de geldende regels. Hier is per definitie sprake van verweving van functies.

2. Overgangsgebieden

Het grondgebruik in de directe omgeving van natuurgebieden is mede bepalend voor de natuurkwaliteit. Op veel plekken is de huidige landbouw voor de natuur te intensief. Daarom zijn de overgangsgebieden van Natura 2000-gebieden en GNN bij uitstek geschikt voor extensivering en natuurinclusieve landbouw. Hier ligt de grootste kans voor toename van natuurinclusieve landbouw. Op dit moment is echter nog niet duidelijk welk instrumentarium voor deze overgangsgebieden ingezet kan worden. Om boeren perspectief te bieden met heldere kaders is het van groot belang duidelijkheid te scheppen.

In het Nationaal Programma Landelijk Gebied is sprake van 'landschapsgronden'. Over deze categorie heerst nog veel onduidelijkheid; in potentie zijn deze ook zeer interessant voor de ontwikkeling van natuurinclusieve landbouw.

3. Natuurinclusieve landbouw

Natuurinclusieve landbouw is een verzamelterm. Alle vormen van landbouw die -meer dan wettelijk verplicht- presteren voor biodiversiteit, waterkwaliteit, landschap, gezonde bodem, reductie van broeikasgassen, klimaatbestendigheid, kringlooplandbouw en duurzame alternatieven voor gewasbescherming noemen we natuurinclusief. De inspanning kan variëren van een basisniveau tot vergaande gevolgen voor de bedrijfsvoering.

In agrarische gebieden is tenminste een basisniveau natuurinclusief gewenst, in overgangsgebieden een (veel) verdergaande vorm van natuurinclusieve landbouw. Realisatie is mogelijk als er sprake is van passende (en gestapelde) beloning, zie onder punt 4.

4. Belemmeringen en benodigde instrumenten

Binnen het Platform Natuurinclusieve Landbouw (Platform NIL) is een inventarisatie gemaakt van belemmerende en benodigde regelgeving voor natuurinclusieve landbouw. Er zijn veel aandachtspunten; beloningen en toegang tot grond/ grondlasten zijn centrale punten. Wij sturen u op korte termijn een samenvatting van de bevindingen toe.

Pacht- en grondbeleid, herverkaveling (nieuwe stijl) en/of afwaardering van grond zijn belangrijk om boeren die willen extensiveren toegang tot grond te bieden. Daarbij gaat het om stapeling van beloningen en waardering voor geleverde kwaliteit. Een Gelderse biodiversiteitsmonitor (of vergelijkbaar instrument) is nodig om aan de (mate van) inspanning voor natuurinclusieve landbouw een waardering te kunnen koppelen. Het Platform NIL heeft een voorstel voor ontwikkeling hiervan ingediend bij de provincie.

¹ Deze worden bepaald in het natuurbeheerplan. In het natuurbeheerplan worden te realiseren en te beschermen natuurdoelen vastgelegd. Bij succesvolle uitvoering draagt dit plan bij aan herstel van biodiversiteit. Het kan zijn dat er voor specifieke gronden discussie bestaat over het te behalen natuurdoel; de systematiek dient uitwerking te geven aan de landschapsecologische situatie en biotisch kansrijke ontwikkeling. Het landgebruik en/of natuurbeheer is een afgeleide daarvan. De hoofdfunctie natuur staat altijd centraal. In uiterwaarden komt daar een hoofdfunctie bij, namelijk ruimte voor water. Het grondgebruik is altijd ondergeschikt aan mogelijke overstromingen (zomer of winter); om die reden zijn kapitaalsintensieve akkerbouwmatige teelten in uiterwaarden onverstandig. Ook hier zijn de natuurdoelen leidend voor een passend grondgebruik.

Oproep aan Provinciale Staten

- Ontwikkel beleid waarmee alle boeren kunnen bijdragen aan tenminste 10 % groen-blauwe dooradering.
- Ontwikkel samen met het Rijk instrumentarium voor overgangsgebieden en landschapsgronden.
- Werk samen met de partners in het Platform Natuurinclusieve Landbouw een Gelderse biodiversiteitsmonitor uit voor het stapelen van beloningen voor natuurinclusieve bedrijven.
- Los belemmeringen in bestaande regelgeving op en maak daarbij gebruik van de inventarisatie door partners.

3 – Manifest voor een Groen Gelderland 2023 – 2027

Een groen en duurzaam Gelderland: hoe? In het Manifest voor een Groen Gelderland vindt u daarvoor concrete en haalbare beleidsvoorstellen. Dit manifest is opgesteld in aanloop naar de provinciale verkiezingen op 15 maart 2023, door Vereniging Natuurmonumenten, Natuur en Milieu Gelderland, Geldersch Landschap & Kasteelen, Stichting Landschapsbeheer Gelderland en IVN Gelderland. Het manifest zal ook online beschikbaar zijn via [www.groenmanifestgelderland.nl](http://www.groenmanifest gelderland.nl)

Het manifest wordt u aangeboden op 7 september om 18.40 uur in de Zuidgalerij, voorafgaand aan de start van de PS-vergaderingen om 19 uur. U bent van harte uitgenodigd.

4 – Stikstof en natuur

De omvangrijke, en soms heftige, protesten van deze zomer tegen het kabinetsbeleid voor stikstof waren veelzeggend. De belangen zijn groot, de landbouw voelt zich in de verdrukking en politici staan onder vuur. U ook waarschijnlijk. Wij voelen het risico van een tweedeling waarin landbouw en natuur tegenover elkaar staan. En dat terwijl we in samenwerking met vele Gelderse landbouworganisaties de beweging naar natuurinclusieve landbouw proberen te maken.

Wij zijn ook geraakt door suggesties dat natuurherstel nog wel wat langer kan wachten. De discussie over stikstof en vermessing is verre van nieuw, die is al voor de eeuwwisseling gestart. Tot voor kort werden de negatieve gevolgen niet serieus genoeg genomen. Zachte heelmeeesters maken stinkende wonden – gaat dat spreekwoord van toepassing zijn op dit dossier? Hoe langer maatregelen worden uitgesteld, hoe groter de impact ervan zal zijn omdat bedrijven verder intensiveren, met tot die tijd toenemende schade aan de natuur en langdurige onzekerheid voor boeren.

We blijven uiteraard actief betrokken bij dit dossier en denken constructief (en waar nodig opbouwend-kritisch) mee voor de Gelderse Maatregelen Stikstof. Onze inzet voor het Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland is gericht op het vinden van duurzaam perspectief voor de landbouw.

Op onze website vindt u enkele artikelen van ons in reactie op de recente ontwikkelingen:

[Laten we in gesprek blijven](#)

[Brief aan Remkes van de 110 partners voor biodiversiteit](#)

[Natuur- en milieuorganisaties: onderhandelen over aanpassen stikstofdoelen is geen optie](#)

[Brief met aanbevelingen aan minister om uit stikstofcrisis te komen](#)